

"וישמע ישראל" וחזרה לגרר (המאמר המוסגר)

"And Yisrael Heard" and Back to Gerar (The Parenthetical Statement)

(1) בראשית כו

ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל-אבימלך מלך-פלשתים גרר: וירא אליו ה' ויאמר אל-תירד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך: גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי-לך ולזרעך אתה את-פל-הארצות האל והקמתי את-השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך: והרביתי את-זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את פל-הארצות האל והתברכו בזרעך כל גוי הארץ: עקב אשר-שמע אברהם בקלי וישמר משמרותי מצותי חקותי ותורתיו: וישב יצחק בגרר: וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא כי ירא לאמר אשתי פן-יהרגני אנשי המקום על-דבקה כי-טובת מראה הוא: ויהי כי ארכו-לו שם הימים וישקו אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו: ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך הוא ואיך אמרת אחתי הוא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן-אמות עליה: ויאמר אבימלך מה-זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את-אשתך והבאת עלינו אשם: ויצו אבימלך את-כל-העם לאמר הנג' באיש הזה ובאשתו מות יומת: ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה': ויגדל האיש וילך הלוד וגדל עד כי-גדל מאד: ויהי-לו מקנה-צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אותו פלשתים: וכל-הבאות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר: ויאמר אבימלך אל-יצחק לך מעמנו כי-עצמת-ממנו מאד: וילך משם יצחק ויחן בנחל-גרר וישב שם: וישב יצחק ויחפרו את-בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות בשמות אשר-קרא להן אביו: ויחפרו עבדי-יצחק בנחל וימצאו-שם באר מים חיים: ויריבו רעי גרר עם-דעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם-הבאר עשק כי התעשקו עמו: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם-עליה ויקרא שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי-עתה הרחב ה' לנו ופרינו בארץ: ויעל משם באר שבע: וירא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל-תירא כי-אתך אנכי וברכתך והרביתי את-זרעך בעבור אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט-שם אהלו ויכרו-שם עבדי-יצחק באר: ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופיכל שר-צבאו: ויאמר אלהים יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם: ויאמרו ראו ראינו כי-היה ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך: אס-תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק-טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך ה': ויעש להם משתה ויאכלו וישתו: וישכמו בפקד וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום: ויהיו ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על-אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים: ויקרא אתה שבעה על-כן שם-העיר באר שבע עד היום הזה:

Following up from the previous shiur:

- If the story of גֵּר took place before the twins were born, then אברהם was still alive, so:
 - Why doesn't אברהם go with the young couple to גֵּר? How is he supposed to survive the famine?
 - The implication of the first verse – אשר היה בימי אברהם – is that this famine took place after his passing; hence, after the twins were at least 15 years old.
 - The two highlighted verses, (15 and 18) speak to wells that were dug “in Avraham’s day” and were filled in by אחרי מות אברהם – indeed, v. 18 explicitly ties this behavior to being אברהם.

פתרון בתוך הפתרון: הבאות

The Solution – Oh well...

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גרה: וירא אליו ה' ויאמר אל-תירד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך: גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כילך ולירעך אתן את-כל-הארצת האל והקמתי את-השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך: והרביתי את-זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את-כל-הארצת האל והתברכו בזרעך כל גוי הארץ: עקב אשר-שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מציאתי חקותי ותורת: וישב יצחק בגר: וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא כי ירא לאמר אשתי פריהרגני אנשי המקום על-דבקה כר טובת מראה הוא: ויהי כי ארכזלו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מציח את רבקה אשתו: ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך היא ואיך אמרת אחתי הוא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פחדאמות עליה: ויאמר אבימלך מדה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את-אשתך והבאת עלינו אשם: ויצו אבימלך את-כל-העם לאמר הנגע באיש הזה ובאשתו מות יומת: וידע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה': ויגדל האיש וילך הלוח וגדל עד כי-גדל מאד: ויהי-לו מקנה-צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אותו פלשתים: (וכל-הבארת אשר חפרו עבדי אבי בימי אברהם אביו סתמנום פלשתים וימלאום עפר): ויאמר אבימלך אל-יצחק לך מעמנו כי-עצמת-ממנו מאד: וילך משם יצחק ויחן בנחל-גֵּר וישב שם: (וישב יצחק ויחפר את-בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמנום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להו' שמות פשמות אשר-קרא להו' אביו): ויחפרו עבדי-יצחק בנחל וימצאו-שם באר מים חיים: ויריבו רעי גֵּר עסד-רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם-הבאר עשק כי התעשקו עמו: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם-עליה ויקרא שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי-עתה רחביב ה' לנו ופרינו בארץ: ועל משם באר שבע: וירא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל-תירא כי-אתך אנכי וברכתך והרביתי את-זרעך בעבוד אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' ויט-שם אהלו וכרשם עבדי-יצחק באר: ואבימלך הלך אליו מגדר ואחות מרעהו ופכל שר-עבדו: ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שונאתם אתי ותשלחוני מאתכם: ויאמרו ראו ראינו כי-היה ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו ביננו ובינך ונברכה ברית עמך: אסדת-עשה עמנו רעה פאשר לא נגענך וכאשר עשינו עמך רק-טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך ה': ועש להם משתה ויאכלו וישתו: וישכמו בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום: ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדלו על-אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים: ויקרא אתה שבעה על-כן שם-העיר באר שבע עד היום הזה:

המאמר המוסגר

סוג ראשון: הסבר

(2) שמות א, ח-י

וַיִּקַּם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יֹסֵף: וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעַצֻּם מְמֹנִי:
הִבֵּה נָתַחֲכֶמָּה לוֹ (פֶּן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא עַל-שְׂנָאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ) וְעָלָה מֶזֶר
הָאָרֶץ: (ע"פ ר"ע ספורנו)

סוג שני: הטרמה

(3) דש"י בראשית כ"ו:ט"ו

וכל הבארות אשר חפרו וגומ' – בנחל גרר היו. ולפי שהיה צריך לומר: וילך משם יצחק וישב ויחפור וגומ', הוזקק לכתוב: וכל הבארות וגו' סתמוס פלשתיים.

(4) רשב"ם בראשית א:א

אך זה הוא עיקר פשוטו, לפי דרך המקראות שרגיל להקדים ולפרש דבר שאין צריך בשביל דבר הנזכר לפניו במקום אחר, כדכתיב: שם (ו)חס ויפת, וכת': וחם הוא אבי כנען, אלא מפני שכתוב לפניו: אדור כנען, ואילו לא פורש תחילה מי כנען לא היינו יודעין למה קיללו נח. וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל למה נכתב כאן: וישמע ישראל, והלא לא נכתב כאן שדיבר יעקב מאומה על ראובן. אלא לפי שבשעת פטירתו אמר: פחו כמים אל תותר כי עליה משכבי אביך אז חללת יצועי עליה, לפיכך הקדים: וישמע ישראל, שלא תתמה בראותך שהוכיחו על כך בסוף ימיו, וכן בכמה מקומות. גם כל הפרשה הזאת של מלאכת ששה ימים הקדימו משה רבינו לפרש לך מה שאמר הקב"ה בשעת מתן תורה: זכור את יום השבת לקדשו (וגו') כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי. וזהו שכתוב: ויהי ערב ויהי בקר יום הששי – אותו ששי שהוא גמר ששה ימים שאמר הקב"ה במתן תורה.

(5) בראשית ט, יח-יט

וַיְהִי בְּנִי-נֹחַ הַיִּצְחָאִים מֶן-הַתְּבֵּה שֵׁם וְחָם וִיפֹת (וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן): שְׁלֹשָׁה אֱלֹהֵי בְנֵי-נֹחַ...

(6) בראשית כט, טז-יח

וַיֹּאמֶר לָבֵן לְיַעֲקֹב הִכִּי-אֶחָי אֹתָהּ וְעַבְדְּתָנִי חָנָם הִגִּידָה לִּי מִה-מִּשְׁכַּבְּתָךְ: (וְלָלָבֵן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וְעֵינֵי לָאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יִפְתָּתָאָר וִיפֹת מְרָאָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל) וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרָחֵל בְּתֻךְ הַקְּטָנָה: (ע"פ רשב"ם)

(7) בראשית לה, כב-כו

וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִי בָּאָרֶץ הַהִוא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת-בְּלָהָה פִּילַגֶּשׁ אִמּוֹ (וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל) וַיְהִי בְּנֵי-יַעֲקֹב שְׁנַיִם עֶשְׂרִי: בְּנֵי לָאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכָר וְזָבֻלֹן: בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וְבִנְיָמִן: וְבְנֵי בְלָהָה שְׁפָחַת רָחֵל הָיוּ וְנִפְתָּלִי: וְבְנֵי זְלָפָה שְׁפָחַת לָאָה גָד וְאֲשֶׁר אֵלָה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יָלְדָּלוּ בְּפָדֵן אָרֶם:

סוג שלישי: הערה/הגהה מן העתיד

(8) בראשית כב, יג-טו

וַיֹּשֶׁא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּדָא וְהִנֵּה-אֵיל אַחֵר נֹאחֵז בְּסֶבֶךְ בְּקִרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל וַיַּעֲלֶהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יֵרָאָה (אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּתֵר ה' יֵרָאָה): וַיִּקְרָא מִלֶּאךָ ה' אֶל-אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן-הַשָּׁמַיִם:

(9) אבן עזרא דברים א' א'-ג'

ואם תבין סוד השנים עשר, גם וכתוב משה, והכנעני אז בארץ, בחר י"י יראאה, והנה ערשו, תכיר האמת.

(10) בראשית כה, כט-לא

וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נָגִיד וַיָּבֹא עֲשׂו מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף: וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלָעִיטָנִי נָא מִן-הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אָנֹכִי (עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֶדֹם): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּי־אֵת בְּכֹרְתְךָ לִי:

(11) שמ"א יז, נב-נד

וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה וַיִּרְעוּ וַיִּדְדֻּם אֶת-הַפְּלִשְׁתִּים עַד-בּוֹאֲךָ גִּיאָה וְעַד שַׁעְרֵי עֶקְרוֹן וַיִּפְּלוּ חֲלָלִי פְּלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרִים וְעַד-גֶּת וְעַד-עֶקְרוֹן: וַיָּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִדֶּלֶק אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁסּוּ אֶת-מַחְנֵיהֶם: וַיִּקַּח דָּוִד אֶת-רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי (וַיִּבְאֶהוּ יְרוּשָׁלַם) וְאֶת-פָּלְיוֹ שֵׁם בָּאֵהָלוֹ:

(12) שמ"א ט, ו-יא

וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה-נָא אִישׁ-אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כָּל אֲשֶׁר-יִדְבֵּר בּוֹא יָבֹא עֲתָה נִלְכָּה שָׁם אוֹלִי יִגִּיד לָנוּ אֶת-דִּרְכָּנוּ אֲשֶׁר-הִלְכְנוּ עָלֶיךָ: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נִלְכָּה וּמִה-נִּבְיָא לָאִישׁ כִּי הִלַּחַם אֲזַל מִכְּלִינוּ וְתִשׁוּרָה אֵין-לָהֶבִיא לָאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה אֶתְנֶנּוּ: וַיִּסֹּף הַנַּעַר לַעֲנֹת אֶת-שְׂאוֹל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי רִבַּע שֶׁקֶל כֶּסֶף וְנִתְּתִי לָאִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִגִּיד לָנוּ אֶת-דִּרְכָּנוּ: (לְפָנֶיךָ) בְּיִשְׂרָאֵל כָּה-אָמַר הָאִישׁ בְּלִכְתּוֹ לְדֶרֶשׁ אֱלֹהִים לָנוּ וְנִלְכָּה עַד-הָרָאָה כִּי לִנְבִיָא הַיּוֹם יִקְרָא לְפָנֶיךָ הָרָאָה: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל לְנַעֲרוֹ טוֹב דִּבְרָךְ לָכֵהוּ נִלְכָּה וַיִּלְכוּ אֶל-הָעִיר אֲשֶׁר-שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים: הִמָּה עָלִים בְּמַעְלָה הָעִיר וְהִמָּה מִצָּאוּ נַעֲרוֹת יִצְאוֹת לְשֹׂאֵב מִים וַיֹּאמְרוּ לָהֶן הֵישׁ בֹּזֵה הָרָאָה: